

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

Факультет філології

Кафедра української мови

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА В ГАЛИЧИНІ
КІНЦЯ XVIII – XIX СТ.»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Освітня програма «Українська мова і література»

Спеціальність B11 Філологія

Спеціалізація B11.01 Українська мова та література

Галузь знань B Культура, мистецтво та гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1
від «26» серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	«Українська літературна мова в Галичині кін. XVIII – XIX ст.»
Викладач (-і)	Брус Марія Петрівна
Контактний телефон викладача	+380673408525
Е-mail викладача	mariia.brus@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	упродовж семестру за встановленим розкладом на кафедрі та з розрахунком відповідного часу
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Питання становлення і розвитку нової української літературної мови в Галичині, проблеми її нормалізації до недавнього часу належали, сказати б, до непопулярних. Науково-педагогічна інтерпретація зазначених питань відзначалася суб'єктивізмом і не виходила за межі офіційних лінгвідеологем про шляхи розвитку і нормалізації української літературної мови. Чимало тем та особистостей, причетних до проблем нормалізації української літературної мови в Галичині, взагалі були під забороною, а з відповідною літературою можна було ознайомитися лише у спецфондах. Пропонований курс покликаний якоюсь мірою заповнити цю прогалину в українському мовознавстві, поглибити підготовку магістрантів з проблем розвитку й нормалізації української літературної мови.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
Мета курсу – вивчити закономірності становлення і розвитку української літературної мови в Галичині кін. XVIII – XIX ст. Основні цілі вивчення курсу: – простежити становлення й еволюцію української літературної мови в Галичині кін. XVIII – XIX ст.; – вивчити тексти, які засвідчують формування і розвиток української літературної мови в Галичині зазначеного періоду; – з'ясувати еволюцію граматичної думки на західній Україні окресленого періоду; – ознайомити магістрів із укладанням словників в Галичині впродовж XIX ст.; – відслідкувати галицькі впливи на розвиток української літературної мови в XIX ст.; – виявити закономірності нормалізації української літературної мови в Галичині в XIX ст.	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<u>Інтегральна компетентність.</u> Здатність розв'язувати складні завдання і проблеми в галузі українського мовознавства, літературознавства, термінознавства та філологічної науки загалом у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає проведення досліджень та / або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.	

Загальні компетентності:

3. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
11. Здатність до проведення досліджень на належному рівні.

Фахові компетентності:

1. Здатність вільно орієнтуватися в різних лінгвістичних напрямках і школах.
3. Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення.
6. Здатність застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації для вирішення професійних завдань.
11. Здатність до участі та формування програм, пов'язаних із вивченням сучасних мовознавчих напрямів і шкіл, провідних українських учених, української писемної спадщини, діалектних особливостей розвитку прикарпатського краю.
12. Уміння обґрунтовувати і представляти результати літературознавчих і мовознавчих досліджень із української мови та літератури, вводити їх у світовий науковий простір.

Програмні результати навчання:

3. Застосовувати сучасні методики і технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості дослідження в конкретній філологічній галузі.
7. Аналізувати, порівнювати і класифікувати різні напрями і школи в лінгвістиці.
12. Дотримуватися правил академічної доброчесності.
15. Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного та літературного матеріалу.
17. Планувати, організовувати, здійснювати і презентувати дослідження та / або інноваційні розробки в конкретній філологічній галузі.
20. Втілювати у професійній діяльності набуті знання про розвиток української мови та літератури в рідному краї – Галичині.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	12 год
Практичні заняття	18 год
Самостійна робота	60 год

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
Другий	035 Філологія	Перший	Нормативний

Тематика навчальної дисципліни

№	Тема	Форма заняття, год	Результати навчання	Завдання
1	Мовна ситуація в Галичині в кінці XVIII – поч. XIX ст. 1. Мовна ситуація в Галичині кін. XVIII ст. 2. Перші кроки національно-духовного відродження українства в Галичині. 3. Відкриття духовних і світських навчальних закладів для українських галичан.	лекція – 2 год практичне заняття – 2 год самостійна робота – 4 год	знати особливості мовної ситуації в Галичині кін. XVIII ст; перші кроки національно-духовного відродження українства в Галичині; розвиток української мови в перших десятиліттях XIX ст. – розуміти значення духовних і світських навчальних закладів, а також парохіяльних та тривіальних	опрацювати відповідні наукові джерела.

	4. Боротьба за права української мови в Галичині в 10-х – 20-х роках XIX ст. 5. Відкриття парохіяльних та тривіальних шкіл і вивчення в них української мови. 6. Поліпшення соціального статусу й розширення соціальних функцій української мови в Галичині перших десятиліть XIX ст.		шкіл для культурного розвитку галичан.	
2	Перші паростки національно-культурного відродження в Галичині. Діяльність І. Могильницького. 1. Біографічні відомості про І. Могильницького. Боротьба І. Могильницького за відкриття шкіл і запровадження в освітній простір української мови. Культурно-просвітницька діяльність І. Могильницького. Науково-педагогічна діяльність І. Могильницького. «Вѣдомѣсть о русскомъ языкѣ» І. Могильницького – перша українознавча лінгвістична розвідка в Галичині. І. Лаврівський та І. Снігурський – сподвижники діяльності І. Могильницького, спрямованої на розбудову української літературної мови.	лекція – 2 год практичне заняття – 2 год самостійна робота – 4 год	знати основні біографічні відомості про І. Могильницького, його боротьбу за відкриття шкіл і запровадження в освітній простір української мови, культурно-просвітницьку та науково-педагогічну діяльність. – розуміти значення лінгвістичної розвідки «Вѣдомѣсть о русскомъ языкѣ» І. Могильницького для розвитку українознавства в Галичині.	опрацювати відповідні наукові джерела.
3	Роль «Русалки Дністрової» в становленні української літературної мови. Погляди представників «Руської трійці» на розвиток української літературної мови. 1. Перші кроки «Руської	лекція – 2 год практичне заняття – 2 год самостійна робота – 4 год	– знати основні відомості про діяльність «Руської трійці» на ниві національно-культурного відродження галицьких українців; особливості правописних норм «Русалки Дністрової»; погляди М. Шашкевича на українську діяльність Івана	опрацювати відповідні наукові джерела.

	трійці» на ниві національно-культурного відродження галицьких українців. 2. Роль «Русалки Дністрової» в становленні української літературної мови на народній основі. 3. Алфавіт і правописні норми «Русалки Дністрової». 4. Погляди М. Шашкевича на українську мову та власна мовна практика. 5. Іван Вагилевич – дослідник і популяризатор народної мови українських галичан. 6. Роль Я. Головацького в історії розвитку української літературної мови в Галичині.		Вагилевича та роль Я. Головацького в історії розвитку української літературної мови в Галичині; – розуміти важливу роль «Русалки Дністрової» в становленні української літературної мови на народній основі.	
4	аїнські граматики в Галичині. 1. Граматика І. Могильницького. Граматика М. Лучкая. Граматика Й. Лозинського. Граматика Й. Левицького. Граматика Я. Головацького.	практичне заняття – 2 год самостійна робота – 4 год	– знати значення та особливості граматик І. Могильницького, М. Лучкая, Й. Лозинського, Й. Левицького, Я. Головацького.	опрацювати відповідні наукові джерела.
5	«Весна народів» і розвиток української літературної мови. 1. Суспільно-історичні умови в Галичині після 1848 р. і розвиток української літературної мови. 2. Дискусія про шляхи розвитку української літературної мови в Галичині в кінці 40-х років XIX ст. 3. Дискусія про розвиток української літературної мови в Галичині в 50-х роках XIX ст. Українська літературна мова в Галичині в 40-х – 50-х роках XIX ст.	лекція – 2 год практичне заняття – 2 год самостійна робота – 4 год	– знати суспільно-історичні умови в Галичині після 1848 р. та розвиток української літературної мови цього періоду; основні положення дискусій про шляхи розвитку української літературної мови в Галичині в кінці 40-х років XIX ст. та в 50-х роках XIX ст.; особливості розвитку української літературної мови в Галичині в 40-х – 50-х роках XIX ст.	опрацювати відповідні наукові джерела.

6	Граматика української мови в 2-й половині XIX. – поч. XX ст. Розвиток лінгвістичної термінології на західноукраїнських землях. Граматика М. Осадци. Граматика О. Огоновського. 3. Граматика С. Смаль-Стоцького і Т. Гартнера і її місце в нормалізації української літературної мови. 4. Граматика В. Сімовича і її роль у стандартизації української літературної мови та в опрацюванні лінгвістичної термінології.	практичне заняття – 2 год самостійна робота – 4 год	– знати характеристику граматик М. Осадци, О. Огоновського, С. Смаль-Стоцького і Т. Гартнера, В. Сімовича тощо.	опрацювати відповідні наукові джерела.
7	Українська лексикографія на західноукраїнських землях в другій пол. XIX ст. 1. «Німецько-руський словар» О. Партицького. 2. «Знадоби до словаря южнорусского» І. Верхратського. 3. «Малоруско-німецкий словарь» Є. Желехівського і С. Недільського в історії української лексикографії, значення «желехівки» для утвердження демократичних принципів правописних норм. «Словарь російсько-український» М. Уманця та А. Спілки.	лекція – 2 год практичне заняття – 2 год самостійна робота – 4 год	– знати характеристику праць: «Німецько-руський словар» О. Партицького, «Знадоби до словаря южнорусского» І. Верхратського, «Малоруско-німецкий словарь» Є. Желехівського і С. Недільського, «Словарь російсько-український» М. Уманця та А. Спілки.	опрацювати відповідні наукові джерела.
8	Мова творів галицьких письменників і розвиток української літературної мови. Становлення правописної системи української мови.	практичне заняття – 2 год самостійна робота – 8 год	– знати специфіку москвофільського і народовського векторів розвитку української літературної мови в Галичині в другій пол. XIX ст.; роль І. Франка в історії розвитку	опрацювати відповідні наукові джерела.

	1. Москвофільський і народовський вектори розвитку української літературної мови в Галичині в другій пол. XIX ст. І. Франко і розвиток української літературної мови в Галичині. Боротьба І. Франка за єдність української літературної мови. 3. Творчість В. Стефаника і українська літературна мова. 4. Мовний феномен Марка Черемшини. 5. Мова творів Л. Мартовича і розвиток української літературної мови. Труднощі становлення єдиної правописної системи в Галичині XIX ст.		української літературної мови в Галичині; особливості мови творів В. Стефаника, Марка Черемшини та Л. Мартовича.	
9	Галицькі впливи на розвиток української літературної мови в XIX – першій половині XX ст. 1. Галицькі впливи на нову українську мову до 1876 р. 2. Галицькі впливи на українську літературну мову в період 1876 – 1905 рр. 3. Галицькі впливи на українську літературну мову в період 1921 – 1941 рр. 4. Галицькі мовні елементи, які вплили в систему сучасної української літературної мови: фонетика й морфологія; лексика; наголос; синтаксис.	лекція – 2 год практичне заняття – 2 год самостійна робота – 4 год	– знати особливості азбучних дискусій в Галичині у 30-40-х роках XIX ст; спроба реформи алфавіту в 1859 р.	опрацювати відповідні наукові джерела.
	Підготовка і захист пошуково-дослідної роботи на одну з тем курсу.	самостійна робота – 20 год		

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Система оцінювання курсу відповідає критеріям оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти в університеті. Допуск до заліку становить максимум 50 балів і письмове тестування – максимум 50 балів. Робота на практичних заняттях упродовж семестру оцінюється за 5-бальною шкалою та максимальною кількістю 25 балів. Під час виставлення допуску до заліку враховуються навчальні досягнення, отримані в процесі оцінювання на практичному занятті (максимум 25 балів), при виконанні контрольної роботи (максимум 50 балів) та самостійної роботи (максимум 25 балів). Загальна максимальна кількість балів за навчальний курс становить 100 балів.
---	--

Вимоги до письмових робіт	Письмова контрольна робота полягає у виконанні тестових завдань на дистанційній платформі з курсу «Українська літературна мова в Галичині кін. XVIII-XIX ст.», яка передбачає перевірити опанування магістрантами основних аспектів системи наукового знання про розвиток української літературної мови в Галичині кін. XVIII-XIX ст. Оцінюється максимально 50 балами. Самостійна робота полягає у підготовці та захисті науково-дослідної пошукової роботи за поданою темою із курсу «Українська літературна мова в Галичині кін. XVIII-XIX ст.». Оцінюється максимально 25 балами.
Практичні заняття	Закріплення й повторення теоретичних питань із вивчених тем курсу. На практичних заняттях магістри поглиблюють підготовку з основних проблем розвитку й нормалізації української літературної мови.
Умови допуску до підсумкового контролю	Допуском до заліку є отримання позитивної підсумкової оцінки (максимум 50 балів, мінімум 25 балів). Для визначення рейтингового підсумкового контролю до уваги взято присутність здобувача на всіх заняттях, його активність та успішність під час виконання практичних завдань, підготовки самостійної роботи, написання контрольної роботи; відсутність пропусків і запізень на заняття; дотримання етики й культури поведінки на заняттях.
Підсумковий контроль	форма контролю: залік; форма здачі: письмове тестування (50 завдань); структура завдання: 4 варіанти з однією правильною відповіддю, яка оцінюється в 1 бал.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи. Письмові роботи виконують здобувачі освіти, які навчаються за загальним графіком, відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника», та індивідуальним графіком, відповідно до «Положення про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/polozhennia-pro-induvid.-grafik.pdf>. Форму письмового виконання роботи втілено на практичних, індивідуальних заняттях, під час написання контрольної, самостійної роботи чи виконання індивідуального завдання.

Академічна доброчесність. У «Кодексі честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» встановлено морально-етичні принципи та правила поведінки для всіх учасників навчально-освітнього процесу. За цим документом представники університетської громади повинні дотримувати принципу академічної доброчесності та у всій своїй навчальній і викладацькій діяльності зобов'язані діяти порядно, доброчесно. <https://cutt.ly/2wJeFdvU>

За дотриманням членами університетської громади морально-етичних та правових норм цього Кодексу відповідає «Комісія з питань етики та академічної доброчесності» при університеті, яка відстежує і регламентує поведінку здобувачів освіти в навчальному процесі. <https://cutt.ly/5wJeN6TU>.

Відвідування занять. Урегульовано «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника»

https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2023/08/polozgenia-pro-osp_7-redaktsia.pdf.

У разі пропуску занять здобувачі освіти повинні відпрацювати їх індивідуально в письмовій чи усній формі, щоб виконати всі завдання вхідного, поточного, підсумкового контролю.

Неформальна освіта. Порядок здобуття неформальної освіти та визнання її результатів регламентує «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника».

<https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

Для здобуття неформальної освіти рекомендовано використання платформ Coursera, Prometheus, UdeMy, EdEra та ін.

8. Рекомендована література

1. Mokry W. "Ruska Trójca": karta z dziejów życia literackiego Ukraińców w Galicji w pierwszej połowie XIX wieku. Kraków, 1997.
2. Бідер Г. Українська мова в Габсбурзькій монархії (1772-1918). *Мовознавство*. 1997. № 1. С.24-29.
3. Возняк М. Студії над граматиками XIX ст. *ЗНТШ*. 1909, т. 89, т. 90, т. 91; 1910, т. 93, т. 94, т. 95, т. 98.
4. Грицак Є. Українська літературна мова в Галичині в пол. XIX ст. *Вибрані українознавчі праці* / ред. В. Пилипович. Перемишль : Перемиський відділ ОУП, 2002. С. 31-71.
5. Грещук В. В. Поетична творчість Івана Франка і розвиток лексики української літературної мови кінця XIX – початку XX ст. *Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин* : матеріали міжнародної наукової конференції (Львів, 25–27 вересня 1996). Львів : Світ, 1998. С. 686–690.
6. Грещук В. В. Роль Івана Франка у формуванні єдиної української літературної мови. *Вісник НТШ*. Ч.2. Івано-Франківськ, 2007. С. 29-38.
7. Грещук В. Взаємодія української літературної мови і південно-західних діалектів : мова новел Василя Стефаника. *Українознавчі студії*. Івано-Франківськ, 2007–2008. № 8–9. С. 3–13.
8. Грещук В. Вѣдомѣсть о русскомъ языцѣ І. Могильницького в обороні прав української мови. *Вісник Прикарпатського університету*. Вип. II, 1997. С.17.
9. Грещук В. Лексика української літературної мови Галичини середини XIX ст.: діалектне підґрунтя, запозичення, словотвір. *Słowo u słowian : Wpływ języków sąsiadujących na rozwój języka ukraińskiego. Studia leksykalne* / Pod redakcją A. Budziak i W. Hojsak. Krakow, 2016. S. 195–209.
10. Грещук В. Мовний феномен новел Марка Черемшини. *Українознавчі студії*. 2002–2003. № 4–5. С. 3–14.
11. Грещук В. Проблеми розвитку української літературної мови в Галичині середини XIX ст. *Мовознавство*. Доповіді та повідомлення IV Міжнародного конгресу україністів. Київ, 2002, або *Вісник Прикарпатського університету. Філологія*. Вип. VI. Івано-Франківськ : Плай, 2001. С.11-16.
12. Грещук В. Українська мова в Галичині кін. XVIII – поч. XIX ст. *Українознавчі студії*. 1999. № 1. С. 3-16
13. Грещук В., Лесюк М. та ін. Євген Желехівський у національнокультурному відродженні України. Івано-Франківськ, 1999. 150 с.
14. Грещук Василь, Грещук Валентина. Проблеми української мови в науковому доробку й епістолярії Івана Вагилевича. *Українська мова на осі часу. Василеві Васильовичу Німчукові. Ін-т укр. мови НАН України* : упорядн. Г. В. Воронич, Н. В. Пуряєва. Київ : КММ, 2017. С. 436–444.
15. За віру, народ і права: Руські Ради Надсяння 1848-1850 рр. / упоряд. В.Пилипович. Перемишль, 2005. 360 с.
16. Історія українського правопису XVI-XX ст. : хрестоматія / упорядн. В. В. Німчук, Н. В. Пуряєва. Київ : Наукова думка, 2004. 582 с.
18. Лесюк М. Граматичні праці в Галичині початку XX століття (до 1939 р.) *Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Філологія*. Ужгород: ПП Данило С. І., 2023. Вип. 2 (50). С. 280-287.
19. Лесюк М. Становлення і розвиток української літературної мови в Галичині. Івано-Франківськ, 2014. 729 с.
20. Лірвак з-над Сяну: Перемиські стародруки середини XIX ст. Перемишль, 2001. 451 с.
21. Маковей О. З історії нашої філології. Три галицькі граматики (І. Могильницький, Й. Левицький, Й. Лозинський). *ЗНТШ*. Т. 51., вип.1. С.45
22. Мацюк Г. Прескриптивне мовознавство XIX ст.: нова методика дослідження. *Мовознавство: Доповіді на V Міжнародному конгресі україністів*. Чернівці, 2003. С. 71-73.
23. "Русалка Дністровая": Документи і матеріали : збірник /упоряд. Ф.І. Стеблій. Київ : Наук. думка, 1989. 544 с.
24. Франко І. Панщина та її скасування 1848 в Галичині. Зібрання творів у 50-ти тт. т. 47. 1986.
25. Шашкевичіана : Нова серія. Вип. 1-2. Львів-Броди-Вінніпег, 1996. Вип.3- 4, Львів – Вінніпег,

2000.

26. Шевельов Ю. Внесок Галичини у формування української літературної мови. Львів – Нью-Йорк : Наукове Товариство ім. Шевченка, 1996. 192 с.

Інформаційні ресурси

1. Закон України «Про освіту» – <http://surl.li/bqqngq>
2. Закон України «Про вищу освіту» – <http://surl.li/vajjvp>
3. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» – <http://surl.li/fdzvbi>
4. Студентський путівник Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника – <http://surl.li/zxrcck>

Викладач: Брус Марія Петрівна

доктор філологічних наук, професор кафедри української мови

Розробник силабуса: Грещук Василь Васильович

доктор філологічних наук, професор кафедри української мови